

Bacheloroppgave

VPL05 Vernepleie

Menn utsatt for vold i nære relasjoner

Domestic violence against men

Monsen, Anna Aure

Totalt antall sider inkludert forsiden: 29

Molde, 23.05.18

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Siv Elin Nord Sæbjørnsen

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 23.05.18

Antall ord: 7787

Forord

Vold ødelegger mennesker,

den ødelegger kjærligheten,

og den fratår oss friheten.

Av Per Isdal

Sammendrag

Denne oppgaven handler om vold i nære relasjoner med et perspektiv gjennom menn som er utsatt for vold fra sin kvinnelige partner. Hensikten med oppgaven er å få se hvilke hjelpetilbud og behov voldsutsatte menn har, og om tilbudene er tilstrekkelige.

Problemstillingen er “Hvordan blir menn som er utsatt for vold fra kvinnelig partner ivaretatt i forhold til det lovfestede krisesentertilbudet?”. For å komme frem til en konklusjon tar oppgaven for seg voldsbegreper, menn som offer og en presentasjon av ulike tjenestetilbud de voldsutsatte mennene kan kontakte. Avslutningsvis diskuteres det gjennom to ulike synspunkter om adskilte botilbud ved krisesenter og om hvorvidt det burde eller ikke burde være mannlige ansatte ved krisesentre.

Innhold

1.0	Innledning	1
1.1	Presentasjon av tema og bakgrunn for tema	2
1.2	Relevans for vernepleieren.....	2
1.3	Oppgavens gang	3
2.0	Problemstilling	4
2.1	Avgrensning og begrepsavklaring	4
3.0	Metode.....	4
3.1	Reliabilitet og validitet.....	6
3.2	Forforståelse.....	6
4.0	Teori	7
4.1	Hva er vold?.....	7
4.1.1	Ulike typer vold	7
4.1.2	Vold i nære relasjoner	9
4.2	Menn som offer	9
4.3	Maskulinitet og mannlighet	10
4.4	Konsekvenser av volden	11
4.5	Offentlige tjenestetilbud.....	11
4.5.1	Krisesentrene.....	12
4.5.2	Andre hjelpeinstanser.....	15
4.6	Hvilke hjelpebehov har mennene?.....	15
4.7	Har de voldsutsatte mennene søkt hjelp?.....	17
5.0	Drøfting	17
5.1	To krisesentre med to ulike posisjoner	19
5.2	Menn som ansatte på krisesenter.....	20
6.0	Konklusjon.....	21
7.0	Referanseliste.....	22

1.0 Innledning

Vold har et betydelig omfang og er et alvorlig folkehelseproblem. World Health Organization (2002) anslo at 1,6 millioner mennesker på verdensbasis årlig vil dø som følge av vold (Sogn og Hjemdal 2010). Isdal (2018) hevder at samfunnets innsats mot vold har siden år 2000 blitt tidoblet. Herunder har lovverket blitt endret og det brukes langt mer ressurser til bekjempelse av vold. I dag jobber også langt flere fagpersoner både innenfor politi og rettsvesen, kommunene, familierådgivningen, NAV og psykiatri med å bekjempe vold i nære relasjoner (Isdal 2018). I Stortingsmelding 15 (2012-2013) *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner* poengteres også en politisk enighet om at det er svært viktig å bekjempe denne typen vold (Lien, Staalesen, Lorentzen og Ekenstam 2017).

De ulike hjelpeinstansene legger frem at majoriteten av voldsutsatte menn og kvinner ikke søker hjelp (Sogn og Hjemdal 2010). I handlingsplanen om vold i nære relasjoner heter det at ”regjeringen ønsker å arbeide for at terskelen blir lavere for å søke hjelp for alle utsatte grupper, også for menn som utsettes for vold i nære relasjoner” (Justis- og beredskapsdepartementet 2014-2017, 1).

Denne oppgaven handler om vold i nære relasjoner, med fokus på menn utsatt for vold fra kvinnelig partner. I norske medier har menn som offer der kvinner er voldsutøver fått økt oppmerksomhet det siste året. Tematikken har i lang tid vært en fraværende diskurs i norsk offentlighet, men de seneste årene har norske myndigheter fokusert mer på at også menn utsettes for vold i nære relasjoner (Lien mfl. 2017). Flere forskere, inkludert norske, har påpekt behovet for å nyansere denne formen for vold. Nyanseringen er nødvendig for å forstå volden menn blir utsatt for fra sin kvinnelige partner (Sogn og Hjemdal 2010).

Jeg ønsker med det å se nærmere på hvilke behov voldsutsatte menn har for tjenestetilbud, hvilke tjenestetilbud som finnes og om tilbudene er tilstrekkelige. Herunder legges det vekt på tilbud menn har gjennom krisesenter, med et spesielt fokus på endringer etter at det i januar 2010 ble lovfestet krisesentertilbud for menn.

1.1 Presentasjon av tema og bakgrunn for tema

I løpet av vernepleierstudiet har jeg fanget interesse for temaet vold i nære relasjoner. Jeg har gjennom media hørt om kvinnemishandling, og hadde i utgangspunktet tenkt å skrive om det. Som ferdig utdannet vernepleier har jeg et ønske om å få jobbe på kriesesenter, der det er mennesker i krise som har behov for et oppholdssted. Etter å ha snakket med et familiemedlem som har jobbet på kriesesenter ble jeg oppmerksom på at det blant annet er en lovfestet rett til kriesesentertilbud for menn, der enkelte kriesesentre rundt i landet har egen avdeling for menn. På det tidspunktet kom jeg over artikkelen ”Psykisk og fysisk vold mot menn er utbredt” skrevet i Romsdals Budstikke mars 2017 av Rigmor Sjaastad Hagen. Forsker Marianne Inez Lien fra Molde ble her intervjuet i forbindelse med hennes arbeid som prosjektleder for rapporten ”Den mannlige smerte – menns erfaringer med vold i nære relasjoner”. Etter å ha lest artikkelen synes jeg perspektivet fra mannens side, der kvinner utøver vold, var ennå mer interessant. Ønske om å se nærmere på mennenes møte med hjelpeapparatet kom etter å ha lest i Liens (2017) undersøkelse om en manns uttalelse om det nåværende tilbudet der han forteller:

Du møter et apparat som egentlig er ment for å takle voldelige menn, dårlig fedre. De skal passe på at mor og barn blir vernet. De er ikke innrettet på å hjelpe en far som er utsatt. Så det er rått parti, etter min mening. Du har ikke noen å gå til for å få hjelp (Lien mfl. 2017, 60).

1.2 Relevans for vernepleieren

En vernepleier er autorisert helsepersonell som skal kvalifiseres for å utføre miljøarbeid, habilitering- og rehabiliteringsarbeid sammen med mennesker med fysiske, psykiske og/eller sosiale funksjonsvansker. Vi kan finne vernepleiere i ulike deler av velferdstjenestene som ved flere tilfeller kan møte voldsutsatte menn, for eksempel i rusomsorgen og psykisk helsevern (Fellesorganisasjonen 2013).

Nordlund, Thronsen og Linde (2015) tar for seg vernepleierens kompetanse ved å dele den inn i tre. Den første er den helsefaglige kompetansen som gjennom Helse- og omsorgstjenesteloven (2010) retter fokus på at helse og omsorg inneholder sosiale forhold, meningsfullt liv, aktivitet, selvbestemmelse, kvalitet og likeverd. Sentrale faktorer i det helsefaglige arbeidet er behandling, forebygging av sykdom, skade og vedlikehold av

funksjonsevne. Alt under denne kompetansen er nyttig i møte med voldsutsatte menn. Den andre kompetansen er sosialfaglig, og kanskje den mest sentrale i denne sammenheng. Felles for alle sosialarbeiderutdanninger, inkludert vernepleier, er kunnskapsgrunnlaget om velferdsstaten, velferdsordninger og velferdsstatens utfordringer. Her vil vernepleieren ha fokus på både tjenstemottakerens livsbetingelser på individnivå og rammebetingelser på systemnivå. ”Ifølge Universitets- og høyskolerådet (UHR) er de sosialfaglige perspektivene i vernepleie vektlagt gjennom blant annet arbeid med inkludering av marginaliserte og sårbare grupper, nettverksbygging, sosial tilhørighet, likeverd og respekt for enkeltindividets integritet, relasjons- og kommunikasjonskompetanse og egenmestring” (Nordlund mfl. 2015, 23).

Tilslutt er det vernepleierens pedagogiske kompetanse. Helse- og sosialarbeidere er pedagoger gjennom arbeid ved å fokusere på at tjenstemottakere forstår hva som skjer, samt gi hjelp til å utvikle handlingsberedskap for å mestre sin egen situasjon. I vernepleierens kompetanse og i rammeplan for vernepleierutdanning er veiledning sentralt. Det står her skrevet at vernepleiere skal kunne gi veiledning, opplæring og grunnleggende pleie og omsorg til mennesker som ønsker og har behov for det. Veiledning handler i stor grad om å møte et annet menneske med tro på og vilje til å hjelpe vedkommende til å selv finne ut av sitt problem (Nordlund mfl. 2015). Alt under denne kompetansen kan vi som vernepleier dra nytte av i møte med voldsutsatte menn, som selv gjerne ikke er vant til å betrakte seg som ofre og må ha hjelp til å sette det ”rette” ordet på hendelsene. Et eksempel på det kan trekkes fram er fra masteroppgaven til Bjerkeseth (2010) der en mann forteller ”Jeg skjønnte ikke hva som foregikk før det hadde gått mange år jeg. Selve ordet vold er det vel bare et år siden jeg begynte å bruke. Det var terapeuten som fikk meg til å innse at det var vold jeg var blitt utsatt for” (Bjerkeseth 2010, 52).

1.3 Oppgavens gang

Innledningsvis har jeg beskrevet valg av tema, den dagsaktuelle relevansen og hvorfor temaet er relevant i vernepleiefaglig arbeid. Videre i punkt 2.0 vil jeg presentere problemstillingen, vise min avgrensning, mitt valg av metode og min forforståelse rundt temaet. I kapittel 4 kommer den teoretiske delen bestående av voldsbegreper, hvordan menn opplever å være voldsoffer, og hvordan det kan påvirke deres maskulinitet. Videre presenteres offentlige tjenestetilbud, hjelpebehovene menn har, om menn tar kontakt med hjelpeinstanser og eventuelt hvorfor de ikke gjør det. Avslutningsvis kommer en

diskusjonsdel under punkt 5.0 der jeg drøfter ulike problemstillinger knyttet til menn på krisesenter.

2.0 Problemstilling

“Hvordan blir menn som er utsatt for vold fra kvinnelig partner ivaretatt i forhold til det lovfestede krisesentertilbudet?”

2.1 Avgrensning og begrepsavklaring

Oppgaven vil omhandle menn som er utsatt for vold fra kvinnelig partner, med fokus på hvordan de blir og opplever å bli ivaretatt av det offentlige krisesentertilbudet. I denne oppgaven ser jeg på voksne menn, det vil si menn over 18 år. Menn opplever vold både i homofile og heterofile forhold, men jeg har valgt å kun fokusere på heterofile forhold. En avgrensning i oppgaven er at den kun tar for seg vold utøvd av kvinner. Jeg velger å ikke skille mellom nåværende eller tidligere partner, da det ikke påvirker hvordan menn blir ivaretatt og opplever krisesentertilbudet.

Vold i nære relasjoner vil i denne oppgaven være all fysisk (inkludert seksuelle overgrep/voldtekt) og psykisk vold og trusler mellom nåværende eller tidligere partnere. En partner i denne sammenheng vil være den voldsutsattes kvinnelige kjæreste, samboer eller ektefelle. Med det offentlige tjenestetilbud menes de ulike tilbudene mennene kan henvende seg til, som for eksempel krisesenter, familievernkontor eller senter mot incest og seksuelle overgrep mfl. I denne oppgaven er det tilbudet om krisesenter som blir presentert, under punkt 4.4 og utover.

3.0 Metode

En metode kan vi se som en fremgangsmåte for hvordan vi bør løse problemer, og den brukes som et hjelpemiddel for å skaffe kunnskap. Metode kan for eksempel være intervju, observasjon eller spørreskjema, som er det vi oftest forbinder det med. I en litteraturstudie, som er tilfelle i denne oppgaven, blir ikke en slik spesifikk metode brukt. Det redegjøres heller for fremgangsmåten (Dalland 2012).

Jeg vil derfor redegjøre for hvordan jeg har gått frem i mine søk etter faglitteratur og kunnskap som har vært i bruk for å besvare problemstillingen min. Den vanligste typen undersøkelsesdesign er i følge Jacobsen (2010) basert på sekundærdata, som innebærer at jeg benytter meg av data som er samlet inn av andre. Det blir derfor viktig å tenke over hvilke dokumenter som velges ut og hvor stor troverdighet de enkelte dokumentene har (Jacobsen 2010). Det er det man gjør i en litteraturstudie. Et metodisk redskap i en slik type studie er vurdering av de skriftlige kildene gjennom kildekritikk. Det innebærer i all hovedsak å vurdere og karakterisere de kildene som benyttes. Leth og Thurén (2000) i Dalland (2012) skriver at kildekritikk er et samlebegrep for metoder brukt for å skille verifiserte opplysninger fra spekulasjoner.

Det første som ble gjort var at jeg skaffet meg en oversikt over feltet vold i nære relasjoner. Jeg startet med innledende prøvesøk i Oria og lette deretter etter relevante bøker på skolebiblioteket. Søket startet med søkeord som ”vold i nære relasjoner”, ”partnervold” og ”voldsutsatte menn”. I mitt søk etter relevant forskning benyttet jeg databasen Idunn som er Universitetsforlagets digitale publiseringsplattform for fag- og forskningstidskrifter. Artikkene er her kvalitetssikret. Søkeord ”vold menn” ble brukt. Søkene resulterte i en rekke treff, men det var få eller ingen som passet min problemstilling med menn som offer. Gjennomgangen av treffene var tidkrevende og jeg valgte av den grunn å se over en masteroppgave som omhandlet voldsutsatte menn. Den ga meg en pekepinn på hvilken litteratur som tidligere har blitt anvendt. Jeg valgte også å søke direkte i databasen til kompetanse- og forskningsmiljøer som har fokus rettet mot vold i nære relasjoner. Søkene ble da gjort i databasene til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) over forskningsprogram, publikasjoner og prosjekter. Søkeord som ble brukt var ”menn utsatt for vold”. Der viste det seg å være en langt mer relevant forskning. Utover det gjorde jeg søk i databasen til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) som også ga meg treff innen temaet.

Jeg kom gjennom Oria over boken ”Meningen med volden” skrevet av Per Isdal. Dette skulle vise seg å på mange måter være en grunnbok innen vold, som tok for seg ulike voldsbegreper og voldens natur. Jeg anså dette som nødvendig bakgrunnskunnskap for å kunne besvare oppgaven. Jeg leste også boken ”Den usynliggjorte volden – om menn som utsettes for partnervold fra kvinner” skrevet av professor Tove Ingebjørg Fjell. Boken er et bidrag til maskulinitetsforskning og er basert på en kvalitativ undersøkelse med fokus på mennenes fortellinger om den fysiske og psykiske volden de har blitt utsatt for. I tillegg til

bøker har jeg gjennom NKVTS anvendt rapportene ”Vold mot menn i nære relasjoner – kunnskapsgjennomgang og rapport fra et pilotprosjekt” skrevet av Hanne Sogn og Ole Kristian Hjemdal, og ”Menn på krisesenter” skrevet av Yngvil Grøvdal og Wenche Jonassen. Begge rapportene er skrevet gjennom Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) som er eid av Universitet i Oslo.

En sentral studie for meg i oppgaven har vært ”Den mannlige smerte – menns erfaringer med vold i nære relasjoner” lansert av Bufdir med prosjektleder Marianne Lien i spissen. Studien er utarbeidet i samarbeid med Jørgen Lorentzen og Claes Ekenstam. Den representerte nyere forskning om vold mot menn, noe som har blitt mye anvendt i oppgaven. Rapporten tar for seg litteraturgjennomgang av Nordiske forekomststudier, en undersøkelse om kjennskap til hjelpetilbudene for voldsutsatte og en intervjustudie om menn som har opplevd vold i nære relasjoner.

3.1 Reliabilitet og validitet

I arbeid med oppgaven har jeg vært nødt til å se etter oppgavens gyldighet og brukbarhet. Dette kalles for validitet og reliabilitet. Validiteten kan være med på å forebygge systematiske feil når det stilles spørsmål om gyldigheten (Malterud 2012). Reliabilitet handler i følge Kvale (2015) om hvor pålitelige resultatene er. Til tross for at data i utgangspunktet er relevante, er det viktig at de er samlet inn på en måte som gjør at de er pålitelige. Det betyr at leddene i prosessen må være frie for unøyaktigheter (Dalland 2012).

3.2 Forforståelse

Før jeg startet med oppgaven hadde jeg mye tanker rundt temaet. Dalland (2012) understreker viktigheten i at jeg er bevisst på mine forforståelser for å unngå å kun se etter det som kan bekrefte min egen forforståelse. På forhånd hadde jeg kjennskap til at temaet er tabubelagt, og svært preget av skam for de voldsutsatte. Jeg antok også at det kom til å bli utfordrende å finne relevant litteratur, og var forberedt på å bruke litteratur som hadde mer fokus på vold mot kvinner. I møte med det offentlige hadde jeg tanker om at menn ville møte utfordringer som kvinner ikke nødvendigvis har i like stor grad. Herunder tanker tilknyttet å bli trodd på, i mindre grad ha tilrettelagte tilbud og et samfunn som lå mer til rette for menn som voldsutøver enn offer. På en annen side tenkte jeg at menn

lettere kunne forsvare seg, da de blir sett på som et kjønn med dominans og mindre sårbare enn kvinner.

Hele veien har jeg vært bevisst på betydningen av forforståelse for å unngå å gå inn i oppgaven med begrenset horisont eller manglende evne til å lære av mitt materiale. For å unngå dette har jeg identifisert min utgangsposisjon og satt av tid til å tenke gjennom de forholdene som styrer inngangen til min kunnskap. Her har jeg tenkt på hva som er min erfaring med temaet, mine forventninger og mitt faglige perspektiv når jeg skal søke etter kunnskap (Malterud 2012).

4.0 Teori

4.1 Hva er vold?

I norsk sammenheng kan vi se på hvordan voldsbegrepet har utviklet seg siden første halvdel av 1600-tallet. Vold ble før sett på som en rekke forskjelligartede handlinger uten klare fellestrekk. Den opprinnelige betydning er knyttet til makt, herredømme eller rådighet over noe eller noen. Begrepet er fortsatt i endring, men en kjent definisjon er skrevet av Per Isdal som sier at ”vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den andre personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutter å gjøre noe vedkommende vil” (Narud 2014, 20).

En annen definisjon som også legger hensyn på voldens virkning er skrevet av Mogens Møller (2000) som sier følgende ”vold er for meg særegen fysisk, psykisk og/eller sosial virksomhet med en destruktiv kraft og metoder (for eksempel makt- og hersketeknikker) der målet med handlingen kan være å skade, krenke, passivisere eller uskadeliggjøre en annen (Narud 2014, 20).

4.1.1 Ulike typer vold

Isdal (2018) tar for seg fem ulike hovedformer for vold: fysisk vold, psykisk vold, seksuell vold, materiell vold og latent vold. Felles for voldsformene er de overlappende begrepene som sinne, aggresjon, mishandling og makt. ”Vold og aggresjon referer til handlinger, sinne til en følelse og makt til enten handlinger, følelser eller posisjoner” (Isdal 2018, 41).

Sinne er en av de fire grunnfølelsene vi mennesker har sammen med glede, tristhet og frykt. Det kan være alt fra lett ergrelse til ustyrlig raseri. Sinne er en følelse, mens vold er en handling. Aggresjon kan defineres som utadrettet atferd med hensikt om å skade noe eller noen. Mishandling er systematisk vold med et mønster av atferd knyttet til å krenke, underkue eller ødelegge et annet menneske. For at volden kan bli kalt mishandling må det være et klart mønster av handlinger. Makt er også en faktor i utøvelse av vold (Lien mfl. 2017). Vold vil alltid inneholde makt i en eller annen form. Makt kan både være en posisjon, en handling og en følelse (Isdal 2018, 43). Mennesker kan gjennom å begå vold mot andre skaffe seg makt, fordi handlingene kan spre frykt og usikkerhet (Lien mfl. 2017). Volden kan være et middel for å oppnå eller opprettholde makt, og et svært effektivt maktmiddel gjennom den angst og avmakt volden gir (Isdal 2018, 74).

4.1.1.1 Fysisk vold

Den mest grunnleggende voldsformen vi finner er fysisk vold. Isdal (2018) mener det er en handling som berører vår fysiske eksistens i den forstand at vi konkret kan oppleve redsel for egen ødeleggelse og død. Fysisk vold kan vi se på som enhver form for fysisk makt ved at den smerter, skader, skremmer og krenker, påvirker et annet menneske til å slutte å gjøre noe vedkommende vil eller gjøre noe mot sin vilje (Isdal 2018, 45). Den fysiske volden er direkte og kan etterlate synlige skader på en persons kropp (Møller 2000, 36).

4.1.1.2 Psykisk vold

Den fysiske og psykiske volden henger tett sammen, og påvirker hverandre ved at den fysiske volden kan føre til psykisk ubehag, og den psykiske volden kan gi fysisk ubehag (Bjerkeseth 2010). Den psykiske volden går derimot mer på personens psyke, tankevirksomhet og følelser (Møller 2000). ”Psykisk vold er alle måter å skade, skremme eller krenke på som ikke er direkte fysiske i sin natur, eller måter å styre eller dominere andre på ved hjelp av en bakenforliggende makt eller trussel” (Isdal 2018, 51).

4.1.1.3 Seksuell vold

Seksuell vold kan være alt fra seksuell trakassering og krenkelse, press til seksualitet og til brutal voldtekt og seksuell tortur. Den seksuelle volden er alle handlinger som er rettet mot en annen persons seksualitet, gjennom smerter, skader, skremmer eller krenker, som fører

til at personen gjør noe mot sin vilje eller slutter å gjøre noe vedkommende vil (Isdal 2018).

4.1.1.4 Materiell vold

Materiell vold er handlinger rettet inn mot ting eller gjenstander, som for eksempel å slå i stykker et møbel for at en annen person skal bli så skremt at de påvirkes. Disse handlingene fremstår som skremmende eller krenkende. En slik type vold vil særlig virke skremmende om vedkommende tidligere har utført fysisk vold (Isdal 2018).

4.1.1.5 Latent vold

I nære relasjoner der det har forekommet vold, vil den latente volden kunne utvikle seg til å bli den overlegne voldsformen sett fra den utsattes side. Latent vold omhandler at risikoen for ny vold styrer det den utsatte gjør, der alt blir strategisk atferd for å unngå en ny situasjon med vold (Isdal 2018).

4.1.2 Vold i nære relasjoner

Som et alternativ til inndeling av voldstypene etter hva slags handling det er snakk om (fysiske, seksuelle eller psykologiske), er det også vanlig å kategorisere volden etter hvilken relasjon det er mellom utøver og offer. En hel rekke ulike betegnelser, som familievold, partnervold og kvinnemishandling, har vært brukt for å betegne den siste kategorien av vold. Etter hvert har betegnelsen *vold i nære relasjoner* blitt mest vanlig som en overordnet betegnelse (Narud 2014, 22).

4.2 Menn som offer

Vi finner mye forskning på vold i nære relasjoner der kvinner og barn er offer. Det finnes derimot vesentlig mindre forskning på vold mot menn (Fjell 2013). En vanlig oppfatning er at menn blir utsatt for vold i det offentlige rom, mens kvinner blir utsatt for vold i nære relasjoner (Lien mfl. 2017). Denne oppfatningen er i ferd med å endres. Bjerkeseths masteroppgave (2010) viser at mennene i hennes utvalg i størst grad har blitt utsatt for psykisk vold. Mennene har en tendens til å nedtone volden de blir utsatt for, og viser motvilje mot å definere seg som et offer (Bjerkeseth 2010).

Blant norske studier finner vi en undersøkelse gjennomført av Pape og Stefansen (2004). Undersøkelsen viser at forekomsten av Oslobefolkningens utsatthet for vold er omtrent to prosent for både menn og kvinner. Det konkluderes her med at menn er like utsatt som kvinner for den typen partnervold som er relativt utbredt og av mindre alvorlig grad. Funnene fra undersøkelsen bekreftes av Haaland og Clausen (2005). De ser at når tidsperspektivet kun er på et år, er det 5,6 prosent menn og 5,7 prosent kvinner som har vært utsatt for maktbruk fra en partner. I denne sammenheng vil maktbruk være fysisk vold eller trusler om fysisk vold. De hevder videre at menn og kvinner reagere ulikt på offerrollen. For menn er det opplevelsen av håpløshet som er mest dominerende, mens kvinner trekker frem frykt, sinne og håpløshet. Det kan derfor virke som at volden skaper mer frykt hos kvinner enn hos menn. En grunn til det kan være menns mulighet til å i større grad kunne stoppe volden dersom de ønsker det (Bjerkeseth 2010, 13). Dette kan trekke sammenhenger med Hege Bøhms hovedoppgave fra 2003, der hun intervjuet fem menn som har vært utsatt for vold fra sin kvinnelige partner. Her kom det frem at mennene aldri fryktet for sitt eget liv. Grunnen til det var at volden de ble utsatt for ikke var av en alvorlig karakter, da mennene er fysisk sterkere (Bøhm 2003 referert i Bjerkeseth 2010, 14).

En kvalitativ studie referert i Bjerkeseth (2010) foretatt av Sean Stitt og Audrey Macklin (1997) viser at få av mennene kontaktet politiet. Studiet er av 250 menn i Storbritannia som har vært utsatt for vold fra partneren sin. En av grunnene til at de ikke tok kontakt med noe form for tjenesteapparat, var deres følelse av skam for det de hadde opplevd. En annen grunn var redselen for å ikke bli trodd. De få som hadde tatt kontakt med tjenesteapparatet opplevde å ikke bli tatt på alvor. Det førte til at mennene så på seg selv som pyser, svake og ikke skikkelige menn. Videre følte de seg ubrukelige, maktesløse og impotente (Bjerkeseth 2010).

4.3 Maskulinitet og mannlighet

Maskulinitetsbegrepet vokste i følge Jørgen Lorentzen (2006) frem på slutten av 1800-tallet. Begrepet skulle forklare hvordan menn er, og at mannlighet ble brukt som en forklaring på at et karaktertrekk ikke nødvendigvis var innebygd i alle menn. Maskulinitet får under den australske sosiologen R. Connell ulike uttrykk i samspillet mellom klasse, etnisitet, kultur og alder. Her kommer maskulinitetsformen hegemonisk maskulinitet frem, med definisjonen som en kjønnspraksis som garanterer menns dominerende posisjon over

kvinner. Det omhandler da ideologier som forteller hvordan menn skal være (Bjerkeseth 2010). R. Connell opererer videre med tre andre maskulinitetsformer: underordnet maskulinitet, marginalisert maskulinitet og medvirkende maskulinitet. Underordnet maskulinitet forekommer i for eksempel homoseksualitet, som er i en underordnet posisjon i forhold til heteroseksualitet. Marginalisert maskulinitet kan være etniske grupper som spiller en symbolsk rolle i utformingen av kjønnstruksjonen blant hvite. Den siste maskulinitetsformen, medvirkende maskulinitet, er menn som definerer seg inn under en normativ og akseptert form for maskulinitet uten at de har mulighet til å innta en hegemonisk posisjon (Fjell 2013).

4.4 Konsekvenser av volden

En gjennomgang av internasjonale undersøkelser gjennomført av Sogn og Hjemdal (2010) viste at en stor andel av menn sliter med fysiske og psykiske problemer som følge av volden. Menn som har vært utsatt for regelmessig og vedvarende vold over tid har høyst forekomst av psykiske plager. Andre mulige konsekvenser kan vært problemer med utdanning, arbeidssituasjon, foreldreevne og lignende (Sogn og Hjemdal 2010).

Konsekvenser som følge av vold i nære relasjoner kan deles inn i to hovedgrupper. Den første er de umiddelbare skadene som kommer av den fysiske volden. Den andre gruppen er mer langsiktige skader som nerveproblemer, søvnproblemer, depresjon og angst. Andre alvorlige problemer som kan oppstå er frykt, overforsiktighet og fobier. En annen viktig konsekvens er negativ påvirkning på mennenes selvfølelse (Bjerkeseth 2010).

4.5 Offentlige tjenestetilbud

I denne delen av oppgaven ønsker jeg å nevne ulike tjenestetilbud voldsutsatte menn kan kontakte, med et større fokus på tilbudet om krisesenter. I dag finner vi ulike tjenester som tilbyr hjelp til personer som har vært utsatt for vold. Dette kan være familievernkantor, krisesenter, krisetelefon, legevakt, politi, psykiatrisk legevakt, konfliktråd, rådgivningskontor for kriminalitetsofre og mer spesialiserte instanser som Kontor for voldsoffererstatningen og Erstatningsnemnda for voldsofre (Sogn og Hjemdal 2010). I tillegg tilbyr Senter mot incest og seksuelle overgrep tilbud for menn og kvinner som er utsatt for seksuelle overgrep (Fjell 2013). En spørreundersøkelse gjennomført av Marianne Lien mfl. (2017) viser at voldsutsatte menn har mangelfull kjennskap til hjelpetilbud de

har. Resultatet som viser at menn i liten grad søker og mottar hjelp, kan ha sammenheng med at menn selv har problem med å fortelle om sin situasjon som voldsutsatt. Videre kan det resultere i at terskelen for å melde fra er høyere hos menn enn hos kvinner. En annen årsak kan være mangelen på tilrettelagte tilbud, som fører til at få menn søker bistand og melder fra om at de er utsatt for vold i nære relasjoner (Sogn og Hjemdal 2010). Jeg kommer tilbake til disse årsakene under punkt 4.6.

I Marianne Liens undersøkelse (2017) viser det seg at 35 prosent av respondentene kunne hatt nytte av eller trengt hjelp knyttet til hendelsene. 46 prosent svarer derimot at de ikke trengte hjelp, mens 19 prosent ikke visste. Videre viser det seg at kun to prosent av de som hadde vært utsatt for voldshendelser hadde vært i kontakt med krisesenter, to prosent med familievernkontor og fire prosent hadde vært i kontakt med senter mot incest og seksuelle overgrep. Omtrent 21 prosent sa de hadde vært i kontakt med andre hjelpeinstanser, som blant annet lege, politi og distriktpsikiatri senter. Av respondentene som ikke hadde oppsøkt noen form for hjelpetilbud, svarte 60 prosent av de voldsutsatte mennene at de ville håndtere situasjonen på egenhånd. En god del svarte også at de ikke pleier å søke hjelp når de opplever problemer og at det hele var preget av skam. Andre grunner som ble nevnt var frykten for reaksjoner eller flere overgrep. Undersøkelsen viser også at litt over 20 prosent svarer at de ikke visste at hjelpeinstansene krisesenter, familievernkontor og senter mot incest og seksuelle overgrep har et tilbud tilrettelagt for menn (Lien mfl. 2017).

4.5.1 Krisesentrene

Tilbudet som flest kjenner til er krisesenter. Spørreundersøkelsen til Marianne Lien mfl. (2017) legger frem at 80 prosent av respondentene kjenner til krisesentertilbudet, mens kun 40 prosent oppgir at de har kjennskap til at krisesentrene har et tilbud til menn. Alle kommuner har etter krisesenterlova (2010) plikt til å sørge for et krisesentertilbud for kvinner, menn og barn som er utsatt for vold i nære relasjoner (Bufdir 2016). Norske myndigheter erkjenner også at de bærer et ansvar for alle borgers sikkerhet og velbefinnende, uansett kjønn. Frem til 2010 var det i all hovedsak lagt opp til at krisesentrene forbeholdt kvinner og deres barn som var blitt utsatt for vold. Menn kunne frem til da oppsøke noen av krisesentrene for råd og veiledning, men kun noen få tok imot menn til overnatting. Et eksempel fra krisesenterstatestikken for 2003 viser at 92 menn hadde tatt i bruk samtale tilbud, og totalt 15 menn hadde overnattet på to ulike krisesenter (Grøvdal og Jonassen 2015).

Etter at tilbud til menn ble lovpålagt, har dagsbesøk og opphold av menn økt betraktelig (Lien mfl. 2017). En rapport for 2015 fra Bufdir (2016) viser det høyeste antall dagsbrukere og dagsbesøk siden 2005, med stor økning i antall dagsbesøk. Det tyder på at krisesentrenes rådgivnings- og samtaletilbud på dagtid er bedre kjent enn tidligere. I 2015 var det 46 krisesentertilbud, med omtrent 2000 voksne beboere, hvorav 125 av de var menn (Bufdir 2016). Wenche Jonassen (2015) gjennomførte i forbindelse med en undersøkelse, en ringerunde til åtte krisesenter rundt om i landet. Her kom det frem at fysisk vold og trakassering fra kvinnelig ektefelle eller samboer var den hyppigste grunnen til at mennene søkte tilflukt til krisesenter. Andre grunner var tvangsekteskap og trusler fra foreldre og øvrig familie. Årsakene til at menn søker seg til krisesenter viser seg å være mange av de samme som gjelder for kvinner (Grøvdal og Jonassen 2015).

I Norge fant vi frem til 2015, to store krisesenterorganisasjoner som viste seg å ha et forholdsvis klart skille i synet på det å hjelpe og ta imot voldutsatte menn. Den første organisasjonen er Krisesentersekretariatet som for en del år siden mente det var temmelig uhørt å ta imot menn ved krisesentre. Den andre organisasjonen Norsk Krisesenterforbund mente derimot at det måtte være rom for å ta imot menn, inkludert menn som hadde utøvd vold (Grøvdal og Jonassen 2015). Denne organisasjonen ble etter sitt landsmøte oppløst fra 1.juli 2015 (Norsk Krisesenterforbund 2015). Argumenter mot å ta imot menn på krisesentrene var at noen menn ville kunne komme til sentrene for å i hovedsak ramme partneren og ektefellene som har søkt tilflukt.

Andre argumenter var at kvinner med minoritetsbakgrunn ville slutte å oppsøke sentre, og krisesenterets rolle som et trygt lavterskeltilbud kunne bli satt i fare dersom menn fikk oppholde seg der. Krisesentersekretariatet fikk støtte i sine argumenter fra Likestillings- og diskrimineringsombudet, samt forskere som arbeider med kvinneverettsspørsmål ved Universitet i Oslo. Fra det første krisesenteret i Norge kom i 1978 og frem til krisesenterloven i 2010, var sentrene i hovedsak forbeholdt kvinner. Krisesenterloven satte et punktum for krisesentrene som et sted der bare kvinner kan søke og motta hjelp. Til tross for loven stilles det krav om at kvinner og menn må bo fysisk atskilt. På 11 krisesenter i Norge bor menn på avdelinger som er fysisk adskilt, ved 19 krisesentre bor menn i geografisk atskilte lokaler, mens de 12 resterende har midlertidige løsninger som innebærer at det kan leies leiligheter eller hotellrom (Grøvdal og Jonassen 2015).

4.5.1.1 Erfaringer med krisesenter

Når det kommer til erfaringer med krisesenter for menn kan man dra paralleller mellom funnene i intervjuene til Lien mfl. (2017) og Grøvdal og Jonassen (2015) der begge kommer frem til at både norske og utenlandske menn i all hovedsak er fornøyd med tilbudet de har. Likevel er det noen av mennene som ikke er helt fornøyde, og som har forslag til forbedring. Et eksempel som viser utfordringer i hvordan krisesenteret er organisert har en mann på 22 år fått kjenne på. Han var i en litt spesiell situasjon da han kom til krisesenteret sammen med moren og broren sin. På grunn av at han var over 18 år, måtte han bo for selv på avdelingen for menn. Hele familien var utsatt for vold fra far og stefar. På dette krisesenteret var mannsavdelingen fysisk atskilt fra kvinneavdelingen. Moren fikk besøke ham, men ikke motsatt. Dette belyser hvor problematisk separerte botilbud kan være (Lien mfl. 2017). Loven om adskilte botilbud fører altså ofte til at menn bor alene i mannsavdelingene. På det grunnlaget fratras de muligheten til et sosialt liv sammen med andre beboere som befinner seg i liknende omstendigheter. Dette går også utover eventuelle barn som er med fedre på krisesentrene, ettersom at de da kan få et dårligere tilbud og færre felles aktiviteter enn de som er med sine mødre (Grøvdal og Jonassen 2015).

Et annet tema som er mye diskutert er de ansattes kjønn. Flere av mennene påpeker at det hadde vært fint om menn jobbet på sentrene. Til tross for at nesten alle er fornøyde med hjelpen de har fått, er det et ønske om flere menn. På et senter var det en pensjonert politimann som var ansatt. Han blir ved flere tilfeller trukket frem i intervjuene som en positiv faktor ved at det var bra å treffe en erfaren og voksen mann (Lien mfl. 2017). Det er få menn som arbeider med beboerne og dagsbrukerne på krisesentrene. Blant de ansatte i Grøvdal og Jonassens (2015) undersøkelse foregikk det åpenbart en diskusjon om hvorvidt menn skal arbeide på sentrene. Flere av medarbeiderne mente det ville vært bra med menn i personalgruppen, mens andre var bekymret for det mulige problemet det kunne gi for noen av de kvinnelige beboerne. Et argument for å ha menn som ansatt var også at det er fint for barn å forholde seg til både kvinner og menn på sentrene (Grøvdal og Jonassen 2015).

4.5.2 Andre hjelpeinstanser

I Norge finnes det 64 familievernkontor, der 41 av de er statlige og 23 kommer under Kirkens Familievern. Familievernkontorene skal etter Lov om familievernkontorer gi samme tilbud til brukerne uavhengig av livssyn og religion. Familievernet skal i all hovedsak yte hjelp til familier som trenger bistand rundt vanskelige forhold (Sogn og Hjemdal 2010). Sju av ni menn i undersøkelsen til Marianne Lien mfl (2017) har vært i kontakt med familievernet. Den gjennomgående årsaken er i forbindelse med samlivsbrudd og mekling.

Som nevnt lengre opp har vi i Norge sentre mot incest og seksuelle overgrep. Vi finner totalt 22 sentre, som skal gi hjelp og støtte til mennesker som har vært utsatt for incest, seksuelle overgrep og voldtekt. Tilbudet er rettet mot kvinner, menn og ungdom. Her tilbys telefonrådgivning, samtaler, sosialt fellesskap og selvhjelpsgrupper. Statistikk fra 2015 (Bufdir 2016) viser at blant de utsatte for seksuelle overgrep var 84 prosent kvinner og 16 prosent menn (Lien mfl. 2017).

I tillegg til de nevnte hjelpeinstansene har vi Reform som er Norges første mannsenter. De har hatt telefonkontakt med menn i 20 år gjennom det de kaller Krise- og rådgivningstelefonen. Reform åpnet først som et 3-årig prøveprosjekt i 2002, men ble videreført etter en evaluering av behovet. Reform skal gi bistand gjennom råd, veiledning og informasjon i ulike livsfaser og livssituasjoner. De skal videre utvikle mangfoldet i menns liv, synliggjøre menns ressurser til utvikling og bidra til å bedre menns levekår og livskvalitet. Denne tjenesten opplyser at de har stor andel av henvendelser rundt vold mot menn i nære relasjoner (Sogn og Hjemdal 2010).

4.6 Hvilke hjelpebehov har mennene?

Når det diskuteres hvilke hjelpetilbud menn har og om de er tilfredsstillende nok, er det viktig å trekke frem hvilke hjelpebehov voldsutsatte menn kan ha. Menns opplevelse av volden har mange fellestrekk som kvinners. Det som skiller seg ut er følelsen mennene har av å være ”feil” type offer og frykten for at de ikke skal bli trodd. Begge disse følelsene skal i følge Marianne Lien mfl. (2017) være en felles mannlig erfaring. En fellesnevner for mennene i hennes undersøkelse skal også være mennenes måte å forholde seg til en latent trussel om å bli fratatt barna sine eller bli anklaget for å selv være voldelig (Lien mfl.

2017). De samme erfaringene finner vi igjen i Sogn og Hjemdals (2010) pilotprosjekt der mennenes redsel for å miste sin familie og sine barn, redselen for at volden skal eskalere og redselen for å ikke bli trodd, er faktorer som spiller inn når det gjelder menns eventuelle vegring mot å forlate parforholdet.

Mennene som har vært utsatt for vold fra kvinnelige partnere har først og fremst et behov for å bli trodd. De som utsettes for grov fysisk og psykisk vold uttrykker behov for oppfølging i psykisk helsevern og støttesamtaler for å reorientere seg etter volden (Lien mfl. 2017, 56). De viser også til behovet for et krisesentertilbud i korte eller lengre perioder (Lien mfl. 2017).

I lang tid har menn bagatellisert volden. I møte med hjelpeapparatet har ikke voldshendelsene blitt fortalt fordi de selv opplever at de ikke passer inn i hjelpeapparatets oppfatning av utøver og utsatt. Flere menn viser til at de opplever at hjelpeapparatet bruker mer tid på å støtte psykisk ustabile mødre enn å vurdere deres ressurser og omsorgskompetanse (Lien mfl. 2017). Lignende opplevelser av hjelpeapparatet fant Tove Ingebjørg Fjell (2013) i sine intervju av de voldsutsatte mennene.

I rapporten ”Menn på krisesenter” legges det frem at menn har mange av de samme behovene som kvinner med tilsvarende erfaring har. De frykter mer vold og erfarer skam. Barna er en dominerende faktor for bekymring, samt en omtanke for den som bruker vold florerer. I lang tid forsøker de voldsutsatte mennene å både beskytte seg selv og den som utøver volden, men det viser seg tilslutt å være umulig og de oppsøker krisesenter. Andre hjelpebehov kan ligge i at mennene oppsøker hjelp fordi de er redd for at de selv skal ta igjen og konsekvensene av det. Noen sier til og med at de kan risikere å ta livet av deres kvinnelige partner (Grøvdal og Jonassen 2015).

Det kan virke som at menn har større terskel for å oppsøke krisesenter. ”Men det er først og fremst når volden blir fysisk og livstruende at Arild blir redd og oppsøker krisesenter. Før det skjer har han levd med psykisk terror i flere år” (Lien mfl. 2017, 70). Mennene starter som sagt med å bagatellisere volden, deretter kan det komme noen få detaljer og tilslutt kommer det frem at de faktisk har fryktet for sitt eget liv og derfor oppsøkt krisesenter (Lien mfl. 2017).

Til tross for at menn i all hovedsak trenger mindre beskyttelse enn kvinner, skal det ikke utelukkes at noen menn kan ha like stort behov for beskyttelse som de mest utsatte

kvinnene. Det konkluderes i Grøvdal og Jonassens (2015) studie at kvinner og menn som utsettes for vold fra ektefelle eller partner har mange av de samme behovene. Derfor kan de trenge de samme tilbudene som kvinner har på krisesentre.

4.7 Har de voldsutsatte mennene søkt hjelp?

Det er mangelfulle registreringsrutiner på henvendelser fra menn utsatt for vold i nære relasjoner. I Sogn og Hjemdal (2010) kommer det likevel frem funn på at menn er tilbakeholden med å søke hjelp. En grunn til det kan være at volden de utsette for i liten grad medfører fysiske skader eller psykiske konsekvenser, som videre gir et mindre behov for hjelp. En annen mulighet er at menn i større grad enn kvinner bruker strategier for å håndtere situasjonen enn å oppsøke hjelpeinstanser. Det kan være grunn til å tro at mer tilpasset hjelpetilbud og et arbeid for å motvirke tabuer og stereotypier i samfunnet, vil kunne medføre at behovene kommer klarere til syne og flere vil søke hjelp.

Erfaringer fra hjelpeinstansene viser at menn opplever det belastende å fortelle om det de har blitt utsatt for og de er svært usikre på hvilke konsekvenser det kan få (Sogn og Hjemdal 2010). I flere av studiene kommer det frem at menn har en frykt for å bli fratatt barna om de anmelder volden. Barna lider også under familievold og konflikter, og menn som lenge har levd i voldelige forhold forteller om det psykologiske overtaket kvinnene har på dem gjennom ulike former for kontrollerende atferd. Herunder trusler om å bli fratatt omsorgen for barna, samt trusler om at de da ødelegger familien ved å anmelde volden. Det går ofte mange år før mennene tar kontakt med hjelpeinstanser. De utsetter kontakt så langt at de utvikler alvorlige symptomer på somatisk og psykisk sykdom (Lien mfl. 2017).

5.0 Drøfting

For å kunne besvare problemstillingen min ”Hvordan blir menn som er utsatt for vold fra kvinnelig partner ivaretatt i forhold til det lovfestede krisesentertilbudet?” vil jeg ved hjelp av teori, erfaringer fra menn og forskning forsøke å komme frem til en konklusjon. Jeg vil starte med å ta utgangspunkt i den flere år lange debatten rundt menn på krisesenter, med utgangspunkt i Norsk Krisesenterforbund og Krisesentersekreteriatets synspunkter. Videre kobles de til to krisesentre i Norge som har valgt å drive sitt senter på to ulike måter.

Avslutningsvis presenteres en drøfting som belyser diskusjonen rundt hvorvidt det burde eller ikke burde være mannlige ansatte ved krisesentre.

”Daglig leder av Krisentereseekretariatet, Tove Smaadahl, understreket i et radioprogram høsten 2010 viktigheten i at kvinner og menn har separate tilbud” (Fjell 2013, 88).

Grunnlaget for hennes påstand er kvinners redsel for menn, og frykten for at menn utgir seg for å være voldsutsatt når de egentlig er voldsutøver. Norsk Krisesenterforbund hadde frem til avvikling av sin virksomhet, kjempet kampen for likestilling mellom kjønnene på krisesentre. Dette innebar å fjerne stereotyper knyttet til kjønn og vold. Det ble løst ved å ansette menn på krisesentrene og tidlig inkludere menn i målgruppen av voldsutsatte. En evaluering gjennomført av NOVA bekrefter et behov for å konkretisere kravene til de kommunale krisetiltakene, fordi den viser eksempelvis store mangler ved tilbudet til menn, samt tilbudet til barn som kommer sammen med far (Norsk Krisesenterforbund 2015).

Vi kan finne et tydelig skille i hvordan de to ulike organisasjonene ønsker å drive et krisesenter. Krisesentersekretariatets årsmelding bruker betegnelser som ”voldsutsatte kvinner”, ”menns vold mot kvinner og barn”, ”undertrykking av kvinner” og ”voldelig far”. Norsk Krisesenterforbund unngår derimot å bruke de samme betegnelse, men bruker formuleringer som ”vold i nære relasjoner”, ”styrke tilbudet til kvinner, menn og barn utsatt for vold i nære relasjoner” og ”sikre *hele* målgruppen et godt krisesentertilbud” (Fjell 2013).

Spørsmål i debatten har vært tett tilknyttet lovens kjønnsnøytrale utforming. Skal voldsutsatte menn og kvinner bo i samme hus? Skal de kunne gå gjennom den samme døra og skal se kunne bruke samme uteareal? Norsk Krisesenterforbund mener den til tider gammelfeministiske debatten vil kunne hemme andre og mer viktige debatter, som for eksempel hvordan krisesentre kan ivareta barns behov og rettigheter. Argumenter som har blitt nevnt tidligere er at voldsutøvende menn kan komme til krisesentrene. Norsk Krisesenterforbund stiller derimot spørsmål rundt hvordan Krisesentersekretariatet, som er den største organisasjonen for krisesentrene, kan ha så liten tiltro til sine egne medlemssentre at de frykter at de skal bli lurt. Krisesenterforbundet mener debatten også mistenkeliggjør mennene (Fjell 2013). Drivkraften bak Krisesentersekretariatets ønske om atskilte botilbud er neppe et ”mannshat”, men de holder seg kun til lovteksten og det kan være en forestilling om at det i liten grad finnes partnervoldsutsatte menn. Et annet argument for adskilte botilbud er at minoritetskvinner som bærer hodeplagg har kunnet

gått uten dette inne på krisesenteret. Motargumentet her er at alle beboere har egne rom med bad, som da er en fri arena til å gå uten hodeplagg (Fjell 2013).

I en evaluering av krisesentertilbudet gjennomført av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) kom det frem at menn har færre muligheter til aktiviteter enn kvinner (Grøvdal og Jonassen 2015). Et eksempel som kan belyse denne problematikken kommer fra Marianne Liens mfl. undersøkelse der en av mennene har fått kjenne på ulempen med å ha separate enheter. Mannen fortalte her at det en dag var grillkveld ved krisesenteret, der han ikke fikk være med. Isteden kom en ansatt inn med grillmat til ham. Dette opplevde mannen som kjedelig og leit. Flere menn har opplevd at de stort sett er alene og har måttet klare seg selv. Dette fører til at mennene isoleres fra et større fellesskap på senteret, som videre kan føre til ensomhet (Lien mfl. 2017).

5.1 To krisesentre med to ulike posisjoner

For å belyse disse aspektene trekkes to norske krisesentre frem, som har organisert sine tilbud på to ulike måter. Fjell (2013) skriver om Krisesenteret for Bergen og omegn, som ligger under Krisesentersekreteriatet. Botilbudet er her fysisk adskilt fra kvinnenes tilbud, der leilighetene til mennene ligger i en annen del av byen. Standarden på mennenes leiligheter er ikke spesielt høy, og det er ingen spesielle sikkerhetsforanstaltninger, med unntak av hemmelig adresse, sikkerhetslås på døren, kikkhull i døren og boligen er høyere enn bakkenivå. Det andre senteret er Krisesenteret i Hønefoss, som var medlem av Norsk Krisesenterforbund. Her følges naturligvis loven om separate krisesentertilbud, men senteret har fått lov til å ha felles oppholdsrom. På senteret møter en låste dører og kameraovervåkning. Det er åpen adresse, og de som bor der anbefales å fortelle hvor de er. I 2011 fikk ikke kvinner og menn lengre har et fellesrom, noe som i følge de ansatte førte til forsterkning av ensomhet og engstelse hos mennene som måtte oppholde seg i ”Mannefløyen” (Fjell 2013).

Krisesenteret i Hønefoss håper at loven kan mykes opp slik at felles botilbud eller oppholdsrom kan innføres. Positive sider er at begge kjønn kan oppleve at både kvinner og menn kan være gode og stabile omsorgspersoner. Et annet argument ligger i at samfunnet utenfor senteret ikke skåner voldsutsatte kvinner og menn for det motsatte kjønn. Møte mellom kvinner og menn på krisesenteret kan dermed bidra til bearbeiding av engstelsen

for det motsatte kjønn, noe som kan være et ledd for å lettere å komme tilbake til samfunnet (Fjell 2013).

Krisesentrene har også valgt to ulike måter å spre informasjon om tilbud og drift. Norsk Krisesenterforbund mener det er viktig å spre tilbudet de har gjennom media, mens Krisesentersekreteriatet velger å ha hemmelig adresse. Spredning av budskapet kan bidra til å i større grad normalisere tilbudet, som videre kan føre til at det er enklere å søke hjelp. En statistikk ført av de to sentrene viser at flere menn har søkt til krisesenteret i Hønefoss kontra Bergen (Fjell 2013).

5.2 Menn som ansatte på krisesenter

Som jeg var inne på tidligere i oppgaven, er det få menn som er ansatt på krisesentrene. Mennene i Grøvdal og Jonassens (2015) undersøkelse viste at mennene som uttalte seg om problemstillingen, i all hovedsak var fornøyde med kvinner som ansatte. En av mennene sa at han ikke var sikker på om det ville vært lurt å ha menn der, og han hadde ikke et ønske om å snakke med en mann om volden han er utsatt for. Han opplevde de kvinnelige ansatte som lyttende, de tok han alvorlig og fikk han til å føle seg trygg (Grøvdal og Jonassen 2015).

En annen mann kunne imidlertid veldig gjerne tenke seg ha hatt en mann å snakke med. Ved noen av krisesentrene i undersøkelsen var det ansatt menn. Fra en av de mannlige beboerne kom det frem at han synes det ville vært urimelig dersom det ikke hadde vært menn blant personalet (Grøvdal og Jonassen 2015). Det viser seg i en studie gjennomført av Skogøy (2009) i forbindelse med planene myndighetene hadde om et lovfestet krisesentertilbud, at de som har erfaring med menn i personalgruppen er de som er klart mest positive til det. I følge denne studien kan det å ha menn som ansatt være vanskelig den første tiden på krisesenter. Senere viser det seg å kunne være en positiv faktor. Ansatte mener det kan gi en positiv innvirkning på arbeidsmiljøet å ha mannlige ansatte. På en mer negativ side kan det å være mann gjøre det vanskelig å skape en god relasjon til kvinnene (Skogøy 2009).

6.0 Konklusjon

I diskusjonen rundt adskilte botilbud finner vi flere argumenter for og mot. De to ulike organisasjonene for krisesentre avspeiler to hovedposisjoner i diskusjonen. Enkelte menn ser ut til å ha et ønske om å møte andre voldsutsatte menn og kvinner, mens andre tar avstand fra det, å ser kvinner som den viktigste gruppen. Botilbudet til kvinner ser alt i alt ut til å være bedre enn mennenes tilbud, både med tanke på sikkerhetstiltak og aktiviteter.

Når det kommer til mannlige ansatte vil jeg konkludere det med å anta at synspunktene blant beboere og ansatte ville vært mer nyansert dersom alle faktisk hadde fått erfaringer med mannlige ansatte. Ut fra studie gjennomført av Skogøy (2009) viste det seg nettopp at de som hadde erfaring, var de som var positiv til det. Det ser ut til at krisesentrene i stor grad er i stand til å dekke behovene hos menn. I all hovedsak ser det ut til at mennene var fornøyde med krisesenterettilbudet, uavhengig av mannlige ansatte eller ikke (Grøvdal og Jonassen 2015).

7.0 Referanseliste

Bjerkeseeth, Line. 2010. *Den mannlige offerrollen*.

Masteroppgave, Universitet i Oslo, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi.

Buudir. 2016. *Rapportering fra krisesentertilbudene 2015*. Oslo: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Dalland, Olav. 2012. *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Fellesorganisasjonen. 2013. *Vernepleieren – utdanning og profesjonen*. Oslo: FO

Lest: 07.05.18

<https://www.fo.no/getfile.php/138993->

[1377694144/01%20Om%20FO/Hefter%20og%20publikasjoner/Vernepleier.pdf](https://www.fo.no/getfile.php/138993-1377694144/01%20Om%20FO/Hefter%20og%20publikasjoner/Vernepleier.pdf)

Fjell, Tove Ingebjørg. 2013. *Den usynliggjorte volden*. Oslo/Trondheim: Akademika Forlag

Hagen, Rigmor Sjaastad. 2017. ”Psykisk og fysisk vold mot menn er utbredt”. *Romsdals Budstikke*, 30. mars 2017. Lest 31.03.17

Grøvdal, Yngvil og Wenche Jonassen. 2015. *Menn på krisesenter*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

Justis- og beredskapsdepartementet. 2013. *Et liv uten vold. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*. Lest: 07.05.18

https://www.regjeringen.no/contentassets/97cdeb59ffd44a9f820d5992d0fab9d5/hplan-2014-2017_et-liv-uten-vold.pdf

Kvale, Steinar. 2015. *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Lien, Marianne Inéz, Pia Dybcik Staalesen, Jørgen Lorentzen og Claes Eksenstam. 2017. *Den mannlige smerte – menns erfaringer med vold i nære relasjoner*.

Oslo: Proba samfunnsanalyse

Lorentzen, Jørgen og Wencke Mühleisen. 2006. *Kjønnsforskning: en grunnbok*.

Bergen: Universitetsforlaget

- Malterud, Kirsti. 2012. *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*. Oslo: Universitetsforlaget
- Møller, Mogens. 2000. *I fars vold*. Oslo: kommuneforlaget
- Narud, Kjersti. 2014. *Vold mot kvinner*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Nordlund, Inger, Anne Thronsen og Sølvi Linde. 2015. *Innføring i vernepleie*. Oslo: Universitetsforlaget
- Norsk Krisenterforbund. 2015. "Norsk Krisesenterforbund avvikler sin virksomhet" *NTB info*, 13.mars. Lest 07.05.18
<https://www.ntbinfo.no/pressemelding/norsk-krisesenterforbund-avvikler-sin-virksomhet?publisherId=6283715&releaseId=6287305>
- Skogøy, E. 2009. "Menn på Krisesentre? En presentasjon av brukernes oppfatning". Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Sogn og Hjemdal. 2010. *Vold mot menn i nære relasjoner – kunnskapsgjennomgang og rapport fra et pilotprosjekt*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress
- Pape, Hilde og Kari Stefansen. 2004. "Den skjulte volden". Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress